

ORGANISK. Utzon anlagde Fredensborghusene som en hånd. Langs de fire 'vejfingre' ligger gårdhavehusene, mens rækkehusene er placeret i en klynge ved adgangsvejen i det nordøstlige hjørne. Fælleshuset ligger mellem de to første fingre. Fingeren langs skoven er gjort meget kort for ikke at ødelægge skovbrynet. I baggrunden ses Fredensborg Slot og Esrum Sø. Foto: Arne Magnussen

De hjemvendte danskernes oldekolle

Få hundrede meter fra Fredensborg Slot ligger arkitekt Jørn Utzons Fredensborghuse. Her lever hjemvendte udlandsdanskere en pensionisttilværelse i harmoni med Utzons tanker om at forene fællesskabet med individet. Fællesspisning, foredrag og jazzaftner er blot nogle af de begivenheder, der samler beboerne. Takket være den unikke måde, husene er konstrueret på, er der også plads til privatliv.

EKSKLUSIVT BOFÆLLESSKAB
KIRSTEN GREGERS JØRGENSEN
OG MØRTE LANGKILDE (FOTO)

Den dag i februar 2011, da ægteparret Jørgen og Gitte Gammelgaard skulle flytte ind i deres Fredensborghus, lå der en håndskrevet seddel, som var smidt ind gennem brevsprækken. Den var fra en af deres nye naboer. En invitation til at kigge forbi til biksemad. Hvis nu de ikke kom ordentligt i stand med køkkengrejet, som naboen skrev.

Senere samme dag kom en fra beboerudvalget med en buket blomster og ønsket om, at ægteparret ville blive glade for at bo på Bakkedraget, som den officielle adresse lyder her, hvor Fredensborg Slot knejser for enden af alleen.

Meget symptomatisk for den fællesskabsånd, der hviler over den verdenskendte danske arkitekt Jørn Utzons Fredensborghuse, som består af 30 rækkehuse med små haver, 47 vinkelbyggede gårdhavehuse, 1 fællescenter med restaurant

og selskabslokaler samt 9 gæsteværelser.

»Vi har jo efterhånden boet mange steder, men man får altså ikke en velkomst som her andre steder«, siger Jørgen Gammelgaard.

Han ved, hvad han taler om, efter at have været udstationeret for FN i 16 år i lande som Pakistan, Burma, Thailand, Indien og Vietnam sammen med konen, Gitte, der er psykolog og har arbejdet for Røde Kors.

Det er da også fællesskabet, foruden arkitekturen, der gør, at ægteparret har valgt at nyde pensionisttilværelsen blandt andre hjemvendte udlandsdanskere her, hvor Utzons arkitektur på smukkeste vis fører ude og hjemme sammen - på én gang forankret i dansk bygningskultur og inspireret af internationale strømninger.

Bekymrer sig om hinanden

Her i rækkehuset på beskedne 73 kvadratmeter, omgivet af danske møbelklassikere samt udenlandske minder, såsom en

burmesisk frugtbarhedstromme, thailandske dragerrelieffer og en iransk æsel-taske, fortæller Jørgen og Gitte Gammelgaard om, hvad det vil sige at bo tæt i et moderne oldekolle, som både rummer plads til samvær og privatliv. Og om det gode naboskab, hvor man bekymrer sig om hinanden.

»Det rare ved stedet er fællesskabsfølelsen. Her bor man sammen med andre mennesker, og man bekymrer sig om dem og stedet. Man hører til. Der er noget *tribe* over det«, siger Gitte Gammelgaard og fortsætter eftertænksomt:

»Noget, jeg har tænkt på for nylig, er også, at vi jo regner med at ende vores dage her, og det gør de andre også. Så det, at man ved, at vi skal være sammen med de her mennesker resten af livet, det gør, at man kerer sig om dem«.

Hendes mand supplerer:

»Man er opmærksom på, hvis der sker folk noget. Naboskabet er meget udviklet her i modsætning til andre steder. I en etageejendom kan du måske bo op og

SKIBSKØKKEN. Utzon kaldte det lille køkken for 'pantryet' ligesom på et skib. Lågerne kan skydes for, så køkkenet er skjult. På bare 16 m² er der indrettet køkken, gang, værelse og badeværelse.

BEBØERNE. Ægteparret Jørgen og Gitte Gammelgaard vendte permanent hjem til Danmark i 1994 efter at have været udstationeret i sammenlagt 18 år. Siden da har de boet i flere markante boliger af store arkitekter.

STUEN. Gitte Gammelgaard i stuen, hvis vinduer har udsigt til gårdhaven. De små, men rummelige rækkehuse skabte Utzon med inspiration fra de parisiske atelierlejligheder.

ned ad folk i mange år uden at kende dem».

I Fredensborghusene viser det gode naboskab sig blandt andet ved, at nogle af beboerne har lavet en telefonkæde, og hvis en er syg, bliver der ringet rundt for at høre, hvordan det går. Naboskabet plejes også i fællescenteret, som er bebyggelsens omdrejningspunkt. Her mødes man over middage i restauranten, hvor man er forpligtet til at spise 12 måltider om måneden, men det føles ingeniende som en sur pligt, tværtimod.

»Man glæder sig altid til at gå over og spise i centeret. Der er den der summen af stemmer, som er utrolig rar«, fortæller Gitte Gammelgaard.

Oftentimes mødes man til en drink, inden mæden og kaffen indtages i restauranten, og af og til fortsætter samtalerne hjemme i privaten hos en af beboerne.

Individ og fællesskab i forening

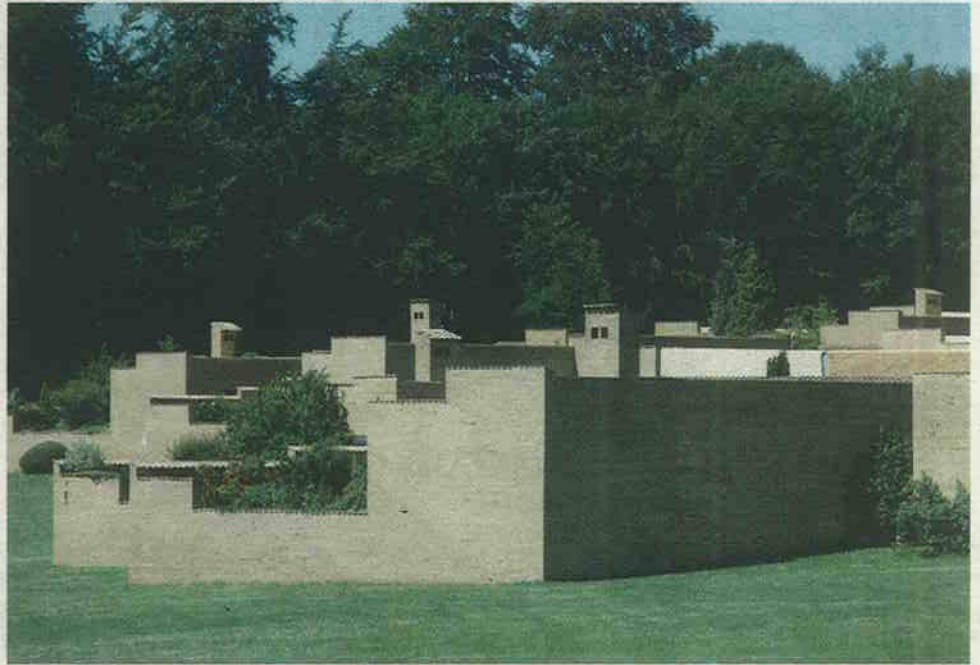
Gennem vinduet i parrets stue kigger man direkte ud i den lille have omkranset af gule murstensmure, godt afskærmet fra omverdenen. Sådan er det i hele bebyggelsen; man kan ikke spejle ind i folks haver som på en almindelig villavej. Her kan man nyde privatlivets fred og indrette sig, som man vil, hvad enten man er til japanske haver med rislende vand og ginkgo biloba-træer eller dejligt duftende danske stokroser.

Netop ideen med at forene det individuelle menneske med fællesskabet er ker-

Fortsættes side 36

PRIVAT OG SAMMEN. I gårdhaven har beboerne mulighed for at være helt sig selv. Til gengæld er der rig lejlighed til at være sammen med de andre beboere i spisesalen.

BEVARET FOR EFTERTIDEN. Fredensborghusene blev totalfredet i 1987. Når en beboer fraflytter, fører man hus og have tilbage til Utzons oprindelige ideer.

Fortsat fra side 35

nen i Jørn Utzons tanker bag Fredensborghusene, som han begyndte at tegne i 1959. Det fortæller arkitekt Mogens Prip-Buus, der arbejdede tæt sammen med venen Jørn Utzon og var førstemand på byggeriet af operahuset i Sydney.

»Jørn var inspireret af de nordafrikanske og kinesiske gårdhuse, hvor man både levede i et samfund og samtidig havde et privatliv. Desuden var han betaget af helheden i materialerne, hvilket han lærte i Nordafrika. Og det forenede han med den gamle danske murstenstradition«, siger Mogens Prip-Buus med hentydning til Fredensborghusenes gulflammede mursten og tegltage fra det nu lukkede Nivå Teglværk.

»Jørn var i det hele taget altid pokkers nysgerrig efter, hvordan folk levede bag facaderne og udnyttede deres private rum«, husker Mogens Prip-Buus.

Husene er bygget i 1962-63 og blev fredet i 1987. Hurtigt efter at boligerne stod færdige, spredte nyheden sig om dette unikke byggeri blandt alverdens arkitekter, som valfartede til Fredensborg og stadig gør det den dag i dag. Fredensborghusene blev bygget på initiativ af foreningen Danes Worldwide, en organisation for udlandsdanskere, som ønskede at tilbyde boliger for hjemvendte danskere, der havde slået deres folder uden for kongeriget. For at bo i husene skal man have boet og arbejdet i udlandet i minimum to år samt være medlem af foreningen.

Desuden må man ikke have hjemmeboende børn under 16 år, hvilket den høje gennemsnitsalder og stilheden i komplekset vidner om. Her er ingen larm fra legende børn, kun fred og ro, som beboer-

ne kan nyde på deres gamle dage efter at være mættet af udenlandske metropolvers mange indtryk i karrierer inden for private virksomheder, udenrigstjenesten eller organisationer.

Eksotiske gaver

Beboernes utallige udlandseventyr præger da også væggene i fællescenteret. Her hænger gaver som et kæmpe kelimtæppe fra den iranske shah og meterlange slangeskind, der engang var viklet om kropene på en boa og kongekobra. På førstesalen, der rummer bibliotek og bridgeborde for de spilleglade, hænger en afrikansk løvehud med hoved og hårpragt ved siden af pejsen.

Denne formiddag er der stille i fællescenteret, hvor kun en mand er i gang med at læse avis. Men ofte svinger musikken i den lokale jazzklub, som har lejet sig ind, hvilket også er med til at sprede god stemning beboerne imellem. Blandt andet nyder ægteparret Gammelgaard jazzmusikken med en af deres spisekammerater, en 90-årig frisk herre, de har knyttet venskab til i løbet af de knap fem måneder, stedet har været en del af deres nye tilværelse.

Parret nyder også de naturskønne omgivelser – den nærliggende Esrum Sø og ikke mindst regentparrets smukke 1700-tals barokslot og tilhørende slotspark, som blot befinder sig nogle hundrede meter derfra. Udsigten fra fællescenterets terrasse er også en majestæt værdig. De forskudte murstenhuse på den skrånede grund hælder harmonisk ned mod golfbanen i 'fodenden' og har vue over den grønne bøgeskov på højre side.

Den gennemførte arkitektstil ses også i centerets indretning, der er indrettet med møbler af Utzon selv og den finske arkitekt Alvar Aalto. Under balkonen er et hyggehjørne med pejs og bænke med

lysebrune læderhynder. Her samles beboerne blandt andet til foredrag – og med så mange oplevelsesrige personer samlet på et sted er der masser at fortælle om. Da nogle af beboerne fik nys om, at Jørgen Gammelgaard, der oprindeligt er uddannet på Kunstakademiet og har arbejdet som tekstiltrykker, har haft værksted hos selveste Karen Blixen på Rungstedlund i 1953-56, blev han hurtigt shanghajer til at fortælle om sine oplevelser hos den store danske forfatter.

Inspireret af Le Corbusier

Parret Gammelgaard er ubetinget begejstrede for byggeriets mange fine detaljer – blandt andet at Utzon byggede boligerne ud fra den franske arkitekt Le Corbusiers modulorsystem, der er baseret på humanistiske idealer. Det betyder, at størrelser står i forhold til menneskets proportioner, hvilket for eksempel kommer til udtryk i trappen op til første sal, hvor trinenes højde er nøje afstemt efter menneskets måde at bevæge sig på, forklarer Jørgen Gammelgaard. Han rejser sig og går adræt op ad trappen.

»Se, den føles rigtig dejlig at gå på«, siger han.

Modulorsystemet afspejler sig også i de forskellige højder på havemurene ved gårdhusene. Utzon gik selv fra hus til hus og bestemte, hvordan murene skulle se ud, for at give den bedste udsigt fra hvert hus.

Selv gadelamperne har deres egen historie. De er designet, så de lyser nedad. For Utzon ville have, at man kunne se stjernehimlen i sin rå form. Sådan synes der at være tænkt over alt i den lille 'landsby', hvor ægteparret Gammelgaard har elsket at bo, lige siden den dag naboen bød på biksemad på Bakkedraget.

lordagsliv@pol.dk

FREDENSBORGHUSENE

Fredensborghusene er tegnet af den danske arkitekt **Jørn Utzon** og bygget 1962-63. De blev **totalfredet** i 1987.

Komplekset består af **30 rækkehuse** og **47 vinkelbyggede gårdhuse**, 1 **fællescenter** med restaurant, selskabslokaler og 9 gæsteværelser.

Gårdhusene er mellem 110 og 130 m² og rækkehusene 73 m².

Husene er **lejeboliger**. Det største gårdhus koster 106.239 kroner om året i husleje inklusive varme. Indskuddet er på 318.000 kroner. Rækkehusene koster 61.958 kroner om året i husleje inklusive varme, mens indskuddet er 159.000 kroner.

Ventetiden på et rækkehus er i øjeblikket 6-8 år, mens ventetiden til et gårdhavehus er 12-16 år.

Ansøgere skal have **boet og arbejdet i udlandet i mindst 2 år** og være medlemmer af foreningen **Danes Worldwide**.

Man er forpligtet til at købe **12 spisekuponer** om måneden per person, og de koster i alt 840 kroner.